

tváří času nenalezne naději ani slitování ve svém osobním údělu, ví, že co zůstává, je zpustošený svět. Vaculík prý nahlíží život člověka ve stejných momentech, ale zradí ho jeho přirozenost a on hledá naději jaksi proti všemu smyslu celého průběhu.

Tato přímočarost však zaměnila antiiluzivnost, nutnost nevěřit v žádné mýty, tj. vidět skutečnost takovou, jaká je, za nevíru a beznaději. Nic pro ni není hodno víry, tedy ani budoucnost. Svět bez víry a bez naděje by se však změnil ve svět beze smyslu, kde ztrácí oprávnění každý čin, zatímco svět bez iluzí se teprve stává světem pro člověka, pro jeho plodnou tvorbu a pro skutečnou naději. Proto svrhnout moc iluzí nad člověkem nemůže být samo o sobě cílem. Tady teprve všechno začíná: vrací se k nám vláda našich věcí, otevírá se možnost, aby se člověk formoval jako plná, všestranně rozvinutá osobnost, jako osobnost budoucnosti podle původního Marxova konceptu.

Člověk usilující přesáhnout sám sebe musí reagovat na svět, přemáhat jeho tlak, přeměňovat podmínky svého života a sebe v nich. Jeho základním přesvědčením tedy je víra, že svět není hotový, strnulý a ukončený, že naopak čeká na jeho zásah, že vše tu závisí na jeho aktivitě. Jen zde může opravdu přesáhnout sám sebe, nikoli ve světě mechanických, sil absurdity, kde je vše propočteno a uzavřeno. Věří v tento svůj úkol, v toto poslání svého života a dějin, jinak by neměl proč jednat — svět by zůstával stále stejný, neproměnný, definitivní. „Věřit zde samozřejmě nemá smysl: považovat za pravdivé to či ono, ale věřit vždy znamená: hle, v čem angažuji svoji existenci. Když Kryštof Kolumbus podnikl svou první cestu na západ, věřil, že je země kulatá a dosti malá, aby se dala obeplout. Nejenže považoval tuto teorii za přesnou, ale angažoval v ní svou existenci. ... Věřím, abych jednal, jedná, abych pochopil," napsal německý fyzik Heisenberg, jako by myslel i na náš případ.

Vaculík i Kundera hledají všemu navzdory, přes toliké zklamání a ztráty, uplatnění pro lidský čin, tj. pro budoucnost. Kdyby na rumišti iluzi zoufali nad obzorem skutečného světa, který se jim otevřel, jejich hrdinové by se vrátili jen k jiné iluzi, znovu by počali život v klamu: v iluzi světa hotového, ukončeného, do něhož jakmile by vstoupili, byli by zahlceni jeho mrazivou soběstačností, protože člověk by byl pro něj zcela nepotřebný a všechna aktivita beze smyslu.

Tváří v tvář budoucnosti musí si tedy hrdinové Žertu i Sekyry osvojit vědomí, že nic neskončilo, že zápas o pravdivé vidění skutečnosti, že vzdorování iluzím musí pokračovat. Otevřeli si budoucnost, která si žádá nikoli jejich podřízení a důvěru, ale jejich vytrvalou kritičnost a aktivitu, otevřeli si tedy budoucnost nového a stálého ohrožení a nebezpečí, nikoli pevných záruk. Znovu se budou bát sami sebe, budou riskovat ztrátu integrity, cítit se osamělými a manipulovanými, znovu budou muset hledat sami sebe v obklíčení cizoty. Nic jim nebude odpuštěno